

SZÖVEGÉRTÉS

Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

A harangöntés

(1)A harangot már Kr.e. kétezer évvel ismerték a kínaiak, de Asszíriában és Egyiptomban is a II. évezredtől használták vallási célra ércöntvényeket. A szakemberek azt is valószínűnek tartják, hogy **a jeruzsálemi templomban használt két ércoszlop is** (1 Kir 7.21) **tulajdonképpen sajátos hangszer lehetett: ütögetésével** mintegy értesítették a zarándokokat a szertartások kezdetéről vagy menetéről. Az ókori görögök és rómaiak pedig nemcsak pogány templomaikban használták az ércből készült nagyobb csengőket, hanem a gazdagok házában ezek megkondításával jelezték a rabszolgák munkájának kezdetét, illetve végét, vagy az előkelő vendég érkezését. Sőt a keresztény katakombákban is találtak a régészek apró érc- vagy ezüstcsengőket, melyek alkalmasint az elhunytak magas rangjára utalhattak.

(2)A keresztényüldözések megszűntével az újonnan épült templomok felszereléséhez tartozott a *semantrum*, a *szent fa*, melyre a későbbiekben fémlemezket szereltek, s ezek kalapáccsal ütögetése a szertartások kezdetét jelezte a harang elterjedéséig. A technikai fejlettség a 6. század végétől tette lehetővé a fémről nyert harang elkészítését: a legrégebbit, ami a népvándorlás pusztításai ellenére megmaradt, *Szent Kolumbán* pléhharangját St. Gallen dómjában őrzik. *Sabinianus pápa* (†606) adta ki az első haranggal kapcsolatos egyházi rendelkezést: nappal négyszer, éjszaka háromszor szólítsa imára a híveket (eszerint ekkor már létezett a későbbiekben csak a papok és szerzetesek által végzett közös zsolozsmázás). Az első harangtornyot (mely a nagyobb harang öntésére utal) Rómában, a korabeli Szent Péter templom mellé építették 770-ben. Nagy Károly azután kifejezetten a harang mecénásaként is jeleskedett: Kölnbe és Aachenbe öntetett akkor óriásinak számító harangokat.

(3)Ettől fogva a bencések kezdték fejleszteni a harangöntési technikát, amelyet majd a céhek vettek át tőlük a 13. századtól. Nagyon drága dolog volt: sokba kerültek az alapanyagok, s rendkívül idő-, munka- és munkatársigényes maga a folyamat. A vándorló harangöntők általában hamvazószerdán kezdtek hozzá, s mindenszentek ünnepére szólalt meg először az új mű. A 15. századtól azután a haditechnika átformálta a harangöntők életét: békeidőben harangokat öntöttek, háborús időkben pedig a harangokból ágyút, majd ezekből újra harangot a béke beköszöntekor. Hogy a nagyságrendről fogalmat alkossunk: a francia forradalom alatt több mint százezer harangból lett ágyú, (a párizsi *Notre-Dame* székesegyház 1472-ben készült, 25 tonnás második nagyharangjának leszerelésén és szétszedésén hat héten át 80 ember dolgozott), de hazánkban csak 1918-ban a Weiss Manfréd gyárban 25 ezer harangot olvasztottak be, hogy hadianyag legyen belőle. S persze a harang nagysága egy-egy templom, város vagy nép Isten iránti bőkezűségét is hivatott volt jelezni: az így megindult versengés elképesztő méretű példányokat eredményezett. A világ legnagyobb harangja, a *cár kolokol*, a *harangcár* 444 tonnás, 5,5 méter magas és 6 méteres átmérőjű. 1733-ban öntötték, s nem is szólalt meg sohasem, mert készítése utolsó fázisában belesüllyedt a földbe, és egy jókora darabja letört. 1836-ban kiemelték, s utána 1917-ig kápolnaként használták, hiszen több mint húsz személy kényelmesen aláfér. A legnagyobb működő harang is Moszkvában található: 1817 óta 130 tonnányi tömegével szólal meg. Kölnben 52, Párizsban 44 tonnás a legnagyobb harang, a magyarországi rekorder, a Szent István bazilikáé 7,7 tonnát nyom.

(4)Mindeközben, mivel a harang a tornyokban kapott helyet, tehát magas helyen, úgynevezett társadalmi funkciót is elkezdett betölteni: árvizet, tűzvészt, ellenséges csapat közeledtét egyaránt jelezte a település lakói számára. Egyházi szerepe pedig a mondás szerint ez volt: „az élőket imára hívom, a viharfellegeket elűzöm, a holtakat elsíratom.” A tridentí zsinat után a 16. század közepétől *Borromeo Szent Károly* milánói érsek előírása terjedt el széles körben: székesegyházban 4-7, plébániatemplomban 3, kápolnában 2, koldulórend templomában pedig 1 harangot használhattak. Évszázadok alatt rögzült is a szokásrend: mikor kell az „öreg harangnak”, azaz a legnagyobbnak megszólalnia, s mikor és hányszor csendüljön az úgynevezett lélekharang, jelzőrendszerként tudtul adva, hogy a most elhunyt, akiért imádkoznunk kell, mert az Isten színe elé érkezett, férfi vagy nő, avagy gyermek.

(5)A modern technika immár az üvegből, az alumíniumból és az acélból készített harangot is lehetővé teszi, de egyiknek sincs olyan sokáig, 49 másodpercig a térben továbbhullámzó hangja, mint a bronznak, ezért a legtöbb helyen ragaszkodnak is az utóbbihoz. A bronz pedig 78 % rézből és 22 % 8,4 fajsúlyú ónból tevődik össze. Annál tisztábban szól, minél nagyobb az ón aránya, de egy határon nem lehet túlmenni, különben elreped. Márpedig a harangtól azt várjuk el, hogy kibírja a hatalmas nyári melegeket, hogy elviselje az időszakonkénti kemény téli hidegeket, s hogy akár évszázadokon átívelő működése során ne is kopjon el, ne is repedjen meg használat közben. Ha pedig arra gondolunk, hogy minden harang egy bizonyos zenei hangmagasságban szólal meg, s egy új harangot a már meglévő hangjához kell tervezni, hogy amikor mindannyian megszólalnak, harmóniában zengjenek – nos akkor valóban megcsodálhatjuk a harangöntők szakmai tudását. A maiakét is, de még inkább a régiekét, amikor még nem volt hangvilla, s a mesterek a fülükben raktározták el a harangok hangmagasságát, s ezekhez konstruálták meg az újét, a készítenőjét. (*Tarjányi Zoltán, Önmagunkra találni – az alapdöntés, in: Vigilia 2004/2*)

Feladatok

1. A harang többféle szerepet töltött be az elmúlt évszázadokban a civilizációnk története során. Mindegyik funkcióhoz 2-2 példát gyűjts a szövegből! 6/

Egyházi szerep	Közösségi szerep	Történelmi szerep

2. Tedd időrendbe számozással az alábbi fogalmakat! 3/

alumíniumharang semantrum..... harangcár..... harangtorony.....
ezüstcsengő..... először egyházi előírás a harangozás.....

3. Igaz vagy hamis? 4/

- a) A középkorban általában egy teljes év alatt készült egy harang. _____
b) A harangok többnyire fémötvözetből készülnek. _____
c) A Szent István bazilikában legalább 4 haragnak kell lennie. _____
d) Weiss Manfréd üzeme fegyvergyártással is foglalkozott. _____

4. A harangok fizikai tulajdonságai. Egészítsd ki a mondatokat a szövegből vett idézetekkel! 3/

Az óntartalom kedvezőtlenül befolyásolhatja ezt a tulajdonságot: _____

A toronybeli harangokat emiatt kell összehangolni. _____

A hang terjedése szempontjából előnyös az anyaga. _____

5. A harang mint jel. Határozd meg a kommunikáció tényezőit a szöveg egy részletének segítségével! 6/

A fehéren hagyott cellákat töltsd ki!

„Évszázadok alatt rögzült is a szokásrend: mikor kell az »öreg haragnak«, azaz a legnagyobbnak megszólalnia...”

Kommunikációs tényező	A szöveg alapján	Kommunikációs tényező	A szöveg alapján
ADÓ		VEVŐ	
	a harangzúgás		a levegő
KONTEXTUS		ÜZENET	

6. Bontsd szóelemekre a megadott szavakat, majd nevezd meg a morféákat! Add meg a példaszavak szófaját is!

a) Morfémák sorrendje

5/

ütögetésével

imádkoznunk

b) Szófaji besorolás

2/

Szófaj: _____

Szófaj: _____

7. Elemezd a mondatot! Készítsd el a mondat ágrajzát!

5/

„a jeruzsálemi templomban használt két ércoszlop is sajátos hangszer lehetett”

8. Állapítsd meg a szövegtípust a közlés szándéka és a közlés tárgya alapján!

2/

a közlés szándéka szerint(funkció):

a közlés színtere szerint:

9. Határozd meg: a harmadik bekezdésben szereplő szavak szövegtani szerepét! Írd le az utalás irányát (anafora, katafora vagy deixis), majd azt, hogy melyik nyelvi elemhez kapcsolódik! 4/

Minden elem 0,5 pontot ér.

ettől: _____

tőlük: _____

belőle: _____

hiszen: _____

Összesen: 40 pont

Elért pontszám: _____

Helyesírási hibapontok: _____

